

Наукові
перспективи

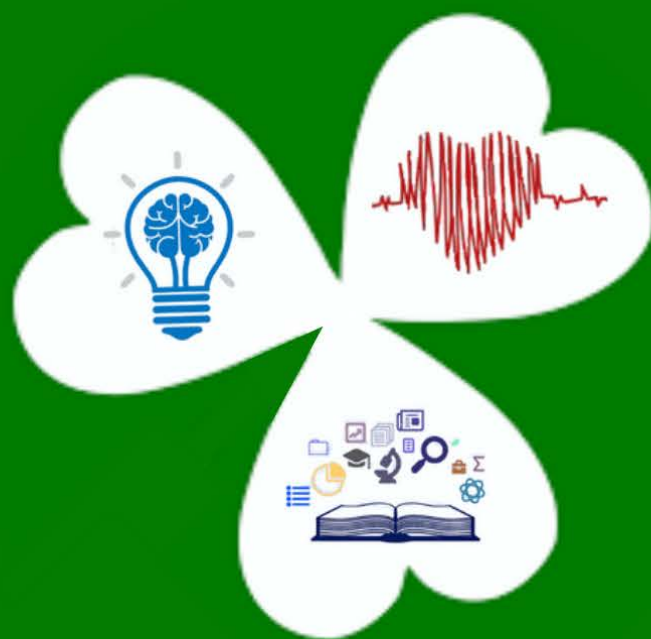
Журнал
видається
в рамках
роботи
Видавничої
групи

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ НАУКИ

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"

СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"

СЕРІЯ "МЕДИЦИНА"

№ 5 (5) 2021

Видавнича група «Наукові перспективи»

Громадська організація «Християнська академія педагогічних наук України»

Громадська організація «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання»

за сприяння громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління»

«Перспективи та інновації науки»

(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)

Випуск № 5(5) 2021

Київ – 2021

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Public organization "Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine"

**Public organization "All-Ukrainian Association of Teachers and Psychologists of
Spiritual and Moral Education"**

*with the assistance of the public scientific organization "Ukrainian Assembly of Doctors of
Sciences in Public Administration"*

"Prospects and innovations of science"

(Series "Pedagogy ", Series " Psychology ", Series " Medicine ")

Issue № 5(5) 2021

Kiev – 2021

«Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)»:
журнал. 2021. № 5(5) 2021. С. 902

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021 № 1017 журналу присвоєно категорію "Б" із психології та педагогіки

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 16.12.2021, № 3/12-21)

Журнал видається за активної підтримки КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м. Києва"

Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу та реалізації кращих традицій науки в Україні та за кордоном. Журнал висвітлює історію, теорію, механізми формування та функціонування, а, також, інноваційні питання розвитку психології, педагогіки та медицини. Видання розраховано на дослідників, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, магістрів, фахівців-практиків.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible, до міжнародної пошукової системи Google Scholar.

Голова редакційної колегії:

**Жукова Ірина
Віталіївна**

кандидат наук з державного управління, доцент, проректор з наукової роботи ПВНЗ
Університет Новітніх Технологій, виконавчий директор президії громадської наукової
організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ,
Україна)

Головний редактор: Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна).

Заступник головного редактора: Сіданіч Ірина Леонідівна — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти (Київ, Україна);

Заступник головного редактора: Жуковський Василь Миколайович — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри англійської мови Національного університету "Острозька академія" (Рівне, Україна).

Редакційна колегія:

- **Бахов Іван Степанович** — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна)
- **Балахтар Катерина Сергіївна** — здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053. Психологія, старший викладач кафедри іноземних мов в Національному університеті ім. О. О. Богомольця (Київ, Україна)
- **Біляковська Ольга Орестівна** — доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка (м. Львів, Україна)
- **Васильєв Авер'ян Григорович** — доктор філософії (з медицини) PhD, медичний директор країн Перської затоки, GlaxoSmithKline (Дубай, ОАЕ)
- **Вергун Андрій Романович** — доктор медичних наук, доцент кафедри сімейної медицини, лікар-хірург вищої категорії, антиплагіатний експерт, старший інспектор наукового відділу, відповідальний за виявлення плагіату в наукових і навчально-методичних працях Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (Львів, Україна)
- **Вовк Вікторія Миколаївна** — кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Державного університету ім. Станіслава Сташіца в Пілі (м. Піла, Польща)
- **Гвожджєвіч Сильвія** — кандидат наук, Державна професійна вища школа ім. Якуба з Парадижу в Гожуві-Великопольському (Польща)
- **Головач Наталія Василівна** — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна)
- **Гудзенко Ганна Володимирівна** — кандидат медичних наук, асистент кафедри неврології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (Київ, Україна)
- **Гуменникова Тамара Рудольфівна** — доктор педагогічних наук, професор, директор Придунайської філії Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна)
- **Долгова Олена Миколаївна** — кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- **Древціька Оксана Остапівна** — доктор медичних наук, доцент, професор кафедри медичної психології Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна)
- **Журавльова Лариса Петрівна** — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна)
- **Заячківська Оксана Василівна** — кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)

- **Інжисвська Леся Анатоліївна** — кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
- **Ічанська Олена Михайлівна** — кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- **Кардаш Оксана Любомирівна** — кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматизації, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- **Коваленко Олена Михайлівна** — кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
- **Ковальчук Анна Сергіївна** - здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053. Психологія Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
- **Коломосць Андрій Володимирович** — кандидат медичних наук, директор «Медсервісгруп» (Київ, Україна)
- **Коляденко Ніна Володимирівна** — доктор медичних наук, доцент, завідувач кафедри медичної психології Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- **Корнісень Петро Сергійович** — доктор юридичних наук, доцент, адвокат, заступник першого проректора по роботі з коледами, професор кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту (Київ, Україна)
- **Кравчук Володимир Миколайович** — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- **Лігоцький Анатолій Олександрович** — доктор педагогічних наук, професор (Київ, Україна)
- **Лич (Назарук) Оксана Миколаївна** — кандидат психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- **Макаренко Олександр Миколайович** — доктор медичних наук, професор, академік Міжнародної академії освіти та науки, професор кафедри загальномедичних дисциплін Міжрегіональної Академії управління персоналом (Київ, Україна)
- **Мальцев Дмитро Валерійович** — кандидат медичних наук, завідувач лабораторії імунології і молекулярної біології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (Київ, Україна)
- **Марушева Олександра Анатоліївна** — доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (м. Київ, Україна)
- **Мельник Володимир Степанович** — доктор медичних наук, професор кафедри неврології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, декан медичного факультету №1 (Київ, Україна)
- **Мідельський Сергій Людвигович** – професор, Академік, Президент Регіональної Академії Менеджменту (Казахстан)
- **Міхальський Томаш** — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- **Миргород-Карпова Валерія Валеріївна** - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- **Михальчук Василь Миколайович** — доктор медичних наук, професор, Заслужений працівник охорони здоров'я України, завідувач кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шурика (Київ, Україна)
- **Нікульчев Микола Олександрович** – доктор богословських наук, кандидат філософських наук, професор, доцент кафедри історії та права ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» (Покровськ, Донецька область, Україна)
- **Помиткін Едуард Олександрович** — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (Київ, Україна)
- **Помиткіна Любов Віталіївна** — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- **Приходькіна Наталія Олександрівна** — доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
- **Радзіховська Наталія Станіславівна** — кандидат медичних наук, лікар вищої категорії, завідувач відділенням неврології КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м. Києва", асистент кафедри неврології НМУ імені О.О. Богомольця (Київ, Україна)
- **Стовбан Микола Петрович** — кандидат медичних наук, доцент кафедри фтизіатрії і пульмонології з курсом професійних хвороб, заступник генерального директора комунального некомерційного підприємства "Івано-Франківська обласна клінічна інфекційна лікарня Івано-Франківської Обласної Ради" (Івано-Франківськ, Україна)
- **Трушкіна Наталія Валеріївна** — кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук України, дійсний член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, старший науковий співробітник відділу проблем регуляторної політики та розвитку підприємництва, Інститут економіки промисловості НАН України (Київ, Україна)
- **Турчинова Ганна Володимирівна** — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
- **Хохліна Олена Петрівна** — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- **Цимбалюк Руслан Степанович** — кандидат медичних наук, доцент кафедри загальної хірургії № 1 Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, декан медичного факультету №2 (Київ, Україна)
- **Чаусова Тетяна Володимирівна** — кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
- **Чумак Оксана Володимирівна** — доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- **Яковицька Лада Савелівна** — доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Педагогіка»

Anisimova E.E. <i>INTERACTIVE EDUCATIONAL PROCESS PARTICIPANTS' ENGAGEMENT IN THE HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS</i>	16
Bilonozhko N.E. <i>SOME ASPECTS OF THE ESP QUALITY OF TEACHING IN THE PROCESS OF INTERNATIONALIZATION</i>	28
Grigorieva N.A., Fedorova S.O., Honchar N.P. <i>INNOVATION OF PRESCHOOL EDUCATION: FOREIGN PRACTICES AND DOMESTIC EXPERIENCE OF THEIR IMPLEMENTATION</i>	36
Hrachova I.V., Nikonenko O.V., Kupriienko Yu.I. <i>DEALING WITH BEHAVIOURAL PROBLEMS AND THE WAYS OF THEIR SOLVING WHILE TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN HIGHER MILITARY EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS</i>	48
Алексеева С.В. <i>ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ</i>	58
Анісімова Ю.П. <i>ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ЮРИДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ</i>	69
Арістова Н.О., Малихін О.В. <i>ДОСВІД ПОДОЛАННЯ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА СИСТЕМУ ОСВІТИ: КРАЇНИ БЕНІЛЮКСУ</i>	78
Беркешук І.С., Степаненко О.К., Старостенко О.В. <i>МОТИВАЦІЯ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ: ДОСВІД ЗВО</i>	88

Бреславська Г.Б.	99
<i>ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТІВ У ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОМУ ПРОСТОРИ</i>	
Венгловська О.А., Січкара А.Д., Антипін Є.Б.	111
<i>ФОРМУВАННЯ ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У ПЕРЕБІГУ ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН</i>	
Везомська І.Г., Каткова Т.І.	123
<i>КЛІПОВЕ МИСЛЕННЯ У КОНТЕКСТІ ОСВІТНИХ ПРАКТИК: ТРЕНДИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ</i>	
Воронюк І.Л.	134
<i>ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ</i>	
Гавран М.І., Гавран В.Я.	143
<i>ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПРИВАТНИХ ЗВО ПОЛЬЩІ</i>	
Гаврілова Л.Г., Бескорса О.С., Ішутіна О.Є.	153
<i>ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ</i>	
Гой Н.В., Нестеренко С.В., Драган О.Б.	172
<i>СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ</i>	
Гриб'юк О.О.	185
<i>ДОСЛІДНИЦЬКЕ НАВЧАННЯ УЧНІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІМЕРСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОНТЕКСТІ ЇХ ВПЛИВУ НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ І ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК</i>	
Гринців М.В., Логвиненко Т.О.	205
<i>ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМАНДИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ</i>	

Грінченко Т.Д. <i>НОВА ГЕНЕРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ МУЗИКАНТІВ: ПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ РОМАНА ЛОПАТИНСЬКОГО</i>	218
Гусак В.М. <i>ПРОГРАМА ВИХОВАННЯ В ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ ШКОЛИ: КЛЮЧОВІ ПРІОРИТЕТИ ТА ЗМІСТ</i>	228
Давиденко О.В. <i>МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДО ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ: ДОСВІД НДУ ІМЕНІ МИКОЛИ ГОГОЛЯ</i>	239
Деркачова О.С. <i>ІНКЛЮЗИВНА ЛІТЕРАТУРА ЯК ЗАСІБ ВИХОДУ З ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ КРИЗИ</i>	253
Дзера Н.А., Чубінська Н.Б., Земляк Н.І. <i>ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ</i>	264
Драгунов Д.М., Ридзель Ю.М., Супронюк М.В., Зайцев В.О. <i>ІННОВАЦІЇ В ПОКРАЩЕННІ ФІЗИЧНОГО СТАНУ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ</i>	276
Драч І.І., Слободянюк О.М. <i>СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ВИЩІЙ ОСВІТІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ: ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТА ПІДТРИМКИ</i>	284
Дубровіна І.В., Васюкова А.В. <i>АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ З МОЛОДИМИ ПЕДАГОГАМИ НА ЗАСАДАХ ДОРАДНИЦТВА</i>	297
Жукова А.Р. <i>ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ</i>	310
Іваницька Л.П. <i>МЕТОДИ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ ПРИ НАВЧАННІ УЧНІВ З РОЗЛАДАМИ СПЕКТРУ АУТИЗМУ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ</i>	323

Іотковська М.О. <i>АЛЬБЕДО ЗАВІДУВАЧІВ КАФЕДР ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ</i>	333
Кан О.Ю. <i>СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДГОТОВКИ ФІЛОЛОГІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ</i>	345
Касьянова О.М., Квасник О.В. <i>ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ОСНОВ ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ДО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО РІВНЯ ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ</i>	354
Качмар О.В., Барило С.Б., Добровольська Р.О. <i>СУТНІСТЬ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВИКОРИСТАННЯ ДОПОВНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ</i>	364
Кінах Н.В. <i>ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО- ПЕДАГОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ВЧИТЕЛЯ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ</i>	375
Кірдан О.П., Кірдан О.Л. <i>ПЕДАГОГІКА ГІДНОСТІ – ПЕДАГОГІКА МАЙБУТНЬОГО</i>	386
Коберник Г.І. <i>ТЕХНОЛОГІЯ ГЕЙМІФІКАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ</i>	397
Корильчук Н.І., Гнатюк В.В., Марусич О.О. <i>ПРОФЕСІЙНО-КОМПЕТЕНТІСНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ ТА ЛІКАРІВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЧНИХ ОБМЕЖЕНЬ</i>	406
Косенко Ю.М. <i>ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧИХ ЗНАНЬ У ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ В 80-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ</i>	417
Криворучко І.Я., Мірошніченко В.І. <i>ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ АНДРАГОГІКИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ</i>	429

- Кудла М.В.** 441
РОЛЬ І МІСЦЕ ЦЕРКОВНОПАРАФІЯЛЬНИХ ШКІЛ У РОЗВИТКУ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ)
- Левченко М.Г., Терешенко Н.В., Рехліцька А.Є.** 453
ВПЛИВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
- Малишевська О.С., Тимощук О.В., Мотрюк В.Б., Суслик З.Б., Погорілий М.П.** 466
ПОРІВНЯННЯ ВПЛИВУ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ОЧНОГО НАВЧАННЯ НА СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ТА ПЕРЕДВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
- Микуленко К.І., Шерман М.І., Гнедкова О.О.** 478
РОЗРОБЛЕННЯ ПРОТОТИПУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ «СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ У СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ»
- Молчанова Е.Ю., Руденко А.О.** 491
ПОБУДОВА МОДЕЛІ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Мухтаров М.А., Кольцова О.С., Разуменко О.В., Голяка С.К.** 502
ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ШКОЛЯРІВ В ПРОЦЕСІ СПОРТИВНО-МАСОВОЇ РОБОТИ З ЕЛЕМЕНТАМИ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ
- Ніколаєску І.О., Михальчук О.О., Нікітська Ю.М.** 512
ЗМІСТ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ
- Оксенюк О.В.** 523
ОРГАНІЗАЦІЙНА ПРИЗМА УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМ РОЗВИТКОМ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ
- Онипченко О.І., Печериця Н.М., Гладун Т.О.** 534
ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО РОБОТИ З ГЕРОНТОЛОГІЧНОЮ ГРУПОЮ

- Подгорна В.В., Смолякова І.Д., Апенько Д.В.** 542
ВПЛИВ СИЛОВИХ ТРЕНУВАНЬ НА ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН СТУДЕНТІВ
- Рудницька-Юрійчук І.Р.** 554
МАРІЯ ПАСТЕРНАКОВА – ПЕДАГОГ, ВИХОВАТЕЛЬ ДОШКІЛЛЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ДІАСПОРІ КАНАДИ
- Сілкова О.В., Макаренко О.В., Макаренко В.І., Хміль О.В.** 564
РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТКУ ТА ФОРМУВАННЮ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ МЕДИЧНИХ ЕКСПЕРТНИХ СИСТЕМ
- Сливка Н.П., Геворгян К.Л., Горицька О.В.** 572
РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНИХ ПЛАТФОРМ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ
- Стуліка О.Б., Діденко О.В.** 583
ОСОБИСТІСНІ ПРАГНЕННЯ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ ЯК ЧИННИК КОНСТРУЮВАННЯ ЖИТТЄВИХ ПЕРСПЕКТИВ
- Тубичко Ю.О.** 593
ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ 5-6 РОКІВ З ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ
- Умрихіна О.С.** 606
ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОЛІФОНІЧНИХ ТВОРІВ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ФАХОВИХ УМІНЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА
- Файермен О.О.** 614
КОМПОНЕНТНО-СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ ФЕНОМЕНА «ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ ДО СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ»
- Хімчук Л.І., Червінська І.Б.** 627
ДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ «ОБРАЗУ-Я» СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ТА ЙОГО КОМПЕТЕНТНОСТІ З ПРОЄКТУВАННЯ УСПІШНОГО ПРОФЕСІЙНОГО МАЙБУТНЬОГО

- Чепок Р.В.** 644
МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЯК НАУКОВА ГАЛУЗЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗНАНЬ ТА ІСТОРІЯ ЇЇ РОЗВИТКУ
- Чикалова Т.Г.** 656
ГРА ЯК ЗАСІБ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ПОКОЛІННЯ АЛЬФА
- Шайнер Г.І., Ваколя З.М., Кушнірчук О.О.** 666
ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
- Шандра Н.А., Токарева О.В., Петрова А.І.** 678
РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ КРІЗЬ ПРИЗМУ ТАКСОНОМІЇ БЛУМА НА ЗАНЯТТЯХ УДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК ЧИТАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ
- Шевченко Ж.М.** 688
ЕКСТРАПОЛЯЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ПОЗИТИВНОГО ДОСВІДУ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛЬЩІ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ
- Якименко П.В.** 701
ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

СЕРІЯ «Психологія»

- Білоусенко М.В., Віхляєва Я.Є.** 713
ТЕРАПЕВТИЧНІ ІНТЕРВЕНЦІЇ КОГНІТИВНО-ПОВЕДІНКОВОЇ ТЕРАПІЇ І МОРИТА-ТЕРАПІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ
- Бочелюк В.Й., Панов М.С., Жадленко І.О.** 725
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ ФУНКЦІЇ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ
- Вітомський Ю.Л., Бондаренко С.Ю., Гученко К.В., Абрамян В.Ц.** 735
СУЧАСНІ МЕТОДИ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ НУШ ЗДІБНОСТЕЙ ПЛАНУВАТИ ТА РЕАЛІЗОВУВАТИ ПЕРСОНАЛЬНИЙ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИЙ МАРШРУТ

Вовченко О.А. <i>«ВПЛИВ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ПРОЦЕСИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ПІДЛІТКІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ»</i>	747
Гуцуляк О.П. <i>ЗВ'ЯЗОК ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ З САМООЦІНКОЮ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ В ПРОФЕСІЙНОМУ САМОВИЗНАЧЕННІ У ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ</i>	760
Клібайс Т.В., Старинська Н.В., Красва О.А. <i>ДО ПРОБЛЕМИ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ ТА САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ ЯК СКЛАДОВИХ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ</i>	772
Кухарчук Н.П. <i>ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНО-СОЦІАЛЬНИХ ЧИННИКІВ НА СТАВЛЕННЯ ДО ОДРУЖЕННЯ У ЖІНОК В ПЕРІОД РАННЬОЇ ДОРОСЛОСТІ</i>	780
Мілорадова Н.Е., Пашко Н.О. <i>ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ</i>	792
Пономаренко Я.С. <i>САМОРЕАЛІЗАЦІЯ У КОНТЕКСТІ ЧАСОВОЇ ПЕРСПЕКТИВИ У ПОЛІЦЕЙСЬКИХ З РІЗНИМ РІВНЕМ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ЗДІЙСНЕННОСТІ</i>	803
Синишина В.М. <i>РЕАБІЛІТАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗАСОБАМИ ДЕБРИФІНГУ</i>	814
Фоменко К.І., Мазурова Г.О. <i>МІСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ ТА ЗАДОВОЛЕННЯ БАЗИСНИХ ЦІННОСТЕЙ У МЕГАПОЛІСІ</i>	827
Цегельник Т.М., Глоба Л.Г., Чусова О.М. <i>ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ТА СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З ЛЮДЬМИ З ІНВАЛІДНІСТЮ</i>	837
Щербакова І.М., Дудко К.І. <i>ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ СПІВРОБІТНИКІВ ДЕВЕЛОПЕРСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ</i>	849

Яценко Т.В., Сергієнко Д.І. 861
*ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ПРОКРАСТИНАЦІЇ У СТАРШОМУ
ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ*

СЕРІЯ «Медицина»

**Вергун А.Р., Чуловський Я.Б., Паращук Б.М., Вергун О.М.,
Красний М.Р., Кіт З.М., Мацяк Ю.М., Мощинська О.М.,
Литвинчук М.М., Марко О.Г.** 872
*ХІРУРГІЧНІ АСПЕКТИ КОМБІНОВАНИХ ДЕСТРУКТИВНИХ І
УСКЛАДНЕНИХ ВИПАДКІВ ПОЛІОНІХОМІКОЗУ З ІНКАРНАЦІЄЮ
НІГТІВ: КЛАСИФІКАЦІЙНІ КРИТЕРІЇ ТА ІНДЕКС
ОНІХОДЕСТРУКЦІЇ, АВТОРСЬКІ ПОГЛЯДИ*

Недоступ І.В. 890
*ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ МАСАЖУ ПРИ ВИВИХУ
ПЛЕЧОВОГО СУГЛОБА*

УДК 159.972

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5\(5\)-725-734](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2021-5(5)-725-734)

Бочелюк Віталій Йосипович доктор психологічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, професор кафедри соціальної роботи та психології, Національний університет «Запорізька політехніка», вул. Тургенєва, 39, м. Запоріжжя, 69063, тел.: (066) 292-43-47, e-mail: vitalik.psyhol@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-8727-3818>

Панов Микита Сергійович доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри спеціальної освіти та психології, Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, вул. Наукового містечка, 59, м. Запоріжжя, 69017, тел.: (050) 936-10-29, e-mail: nikita.psyhol@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-5085-8895>

Жадленко Ірина Олександрівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти та психології, Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, вул. Наукового містечка, 59, м. Запоріжжя, 69017, тел.: (050) 936-10-29, e-mail: ira-29@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-2696-6690>

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ ФУНКЦІЇ ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті розглядаються психолого-педагогічні особливості корекційної роботи з розвитку комунікативної функції дітей з розладами аутичного спектру молодшого шкільного віку. Визначається, що порушення комунікативної функції мовлення у аутичних дітей проявляється як: нездатність повноцінно сприймати вербальну інформацію, неможливість адекватно формулювати мовленнєве висловлювання, взаємодіяти з оточуючими людьми відповідно до ситуації. Викладаються теоретичні основи дослідження – праці науковців, в яких презентовано необхідні умови для організації ефективного корекційного процесу з дітьми з розладами аутичного спектру молодшого шкільного віку. Основна увага приділяється комплексному підходу, що надає змогу розробити єдину стратегію цілісного впливу на дітей. Підкреслюється значущість розробки індивідуального корекційного плану, що враховує індивідуальні властивості дитини та необхідність участі дитини у групових формах роботи, які є важливою умовою розвитку навичок соціальної

комунікації, засвоєння соціально прийнятих норм та правил поведінки тощо. Наголошується, що застосування специфічних методів та методик, які враховують закономірності онтогенезу та морфологічні особливості центральної нервової системи дітей з аутизмом є необхідною умовою організації корекційного процесу. Резюмується, що на сьогодні зібрано та систематизовано значний досвід застосування методів та методик, спрямованих на формування комунікативних функцій у дітей з розладами аутичного спектру молодшого шкільного віку. Акцентується увага на необхідності слідування певному алгоритму, що є необхідною умовою ефективності корекційного процесу, при організації якого, з метою формування певної комунікативної навички, слід враховувати необхідність розроблення та впровадження серії однотипних вправ та ігор. Підкреслюється важливість залучення родини та близького оточення дитини у корекційний процес, що є об'єднуючою умовою, необхідною для розвитку комунікативних функцій дітей з розладами аутичного спектру. Наголошується, що чітке дотримання рекомендацій фахівців значно підсилює ефективність корекційного процесу, спрямованого на нівелювання дефектів емоційної сфери аутичних дітей.

Ключові слова: розлади аутичного спектру, молодший шкільний вік, етапи, корекційний процес, комунікативна функція.

Bocheliuk Vitalii Yosypovych Full Doctor in Psychology, Professor, Honored Education Worker of Ukraine, Professor at the Department of Social Work and Psychology, Zaporizhzhia Polytechnic National University of «Zaporizhzhia Polytechnic» National University, Turhenyeva St., 39, Zaporizhzhya, 69063, tel.: (066) 292-43-47, e-mail: vitalik.psyhol@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-8727-3818>

Panov Mykyta Serhiyovych Full Doctor in Psychology, Assistant Professor, Professor at the Department of Special Education and Psychology of Municipal Institution of Higher Education «Khortytsia National Educational Rehabilitation Academy» of Zaporizhzhia Regional Council, Naukovoho mistechka St., 59, Zaporizhzhya, 69017, tel.: (050) 936-10-29, e-mail: nikita.psyhol@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0002-5085-8895>

Zhadlenko Iryna Oleksandrivna PhD in Pedagogical Sciences, Assistant Professor of the Department of Special Education and Psychology of Municipal Institution of Higher Education «Khortytsia National Educational Rehabilitation Academy» of Zaporizhzhia Regional Council, Naukovoho mistechka St., 59, Zaporizhzhya, 69017, tel.: (050) 936-10-29, e-mail: ira-29@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-2696-6690>

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL FEATURES OF CORRECTIONAL WORK ON THE DEVELOPMENT OF THE COMMUNICATIVE FUNCTION OF CHILDREN WITH DISORDERS OF AUTIC SPECTRUM SPECTRUM

Abstract. The article considers the psychological and pedagogical features of correctional work on the development of communicative function of children with autism spectrum disorders of primary school age. It is determined that the violation of the communicative function of speech in autistic children manifests itself as: inability to fully perceive verbal information, inability to adequately formulate speech, to interact with others in accordance with the situation. The theoretical foundations of the research are presented – the works of scientists, which present the necessary conditions for the organization of an effective correctional process with children with autism spectrum disorders of primary school age. The focus is on an integrated approach that allows for the development of a single strategy for holistic impact on children. The importance of developing an individual correction plan that takes into account the individual characteristics of the child and the need for child participation in group work, which is an important condition for developing social communication skills, learning socially accepted norms and rules of conduct and more. It emphasized that the use of specific methods and techniques that take into account the laws of ontogenesis and morphological features of the central nervous system of children with autism is a necessary condition for the organization of the correctional process. It summarized that to date, significant experience has been collected and systematized in the application of methods and techniques aimed at the formation of communicative functions in children with autism spectrum disorders of primary school age. Emphasis is placed on the need to follow a certain algorithm, which is a necessary condition for the effectiveness of the correction process, the organization of which, in order to develop a certain communication skills, should take into account the need to develop and implement a series of exercises and games. The importance of involving the family and close environment of the child in the correctional process emphasized, which is a unifying condition necessary for the development of communicative functions of children with autism spectrum disorders. It is emphasized that strict adherence to the recommendations of experts significantly enhances the effectiveness of the correctional process aimed at eliminating defects in the emotional sphere of autistic children.

Keywords: autism spectrum disorders, primary school age, stages, correctional process, communicative function.

Постановка проблеми. Дитячий аутизм представляє собою розлад психічного розвитку, до особливостей якого належать дефіцит соціальної взаємодії, значні складнощі при встановленні контактів з оточенням, складнощі у розумінні емоцій оточуючих, а також специфічні особливості вербального та когнітивного розвитку. Виявлення та корекція відхилень у

формуванні розладів емоційної сфери дітей різного віку є складною проблемою для фахівців різних напрямів, зокрема: психологів, педагогів, медиків. Психолого-педагогічне дослідження особистісного розвитку дітей із розладами аутичного спектру показали, що прямим наслідком є порушення емоційної сфери дитини. А особливості емоційної сфери таких дітей, у свою черга, негативно відбиваються на їх адаптивних можливостях: порушуються міжособистісні стосунки, виникають складнощі у спілкуванні, звужуються контакти з навколишнім соціумом, утруднюється навчання тощо. Так, у фокусі нашого дослідження психолого-педагогічні особливості корекційного процесу дітей з розладами аутичного спектру, адже саме комплексний психолого-педагогічний підхід може сприяти нівелюванню дефіциту в області комунікації у дітей.

Аналіз сучасних досліджень і публікації надав змогу виокремити низку науковців, чії праці представляють для науковий інтерес, так як центруються на питаннях корекції дітей з розладами аутичного спектру, зокрема: Н. Базимова, О. Басенська, В. Білан, М. Ліблінг, І. Логвінова, Ю. Метляєва, О. Мороз, О. Нікольська, К. Островська, А. Хаустов.

Постановка завдання. Враховуючи той факт, що для дітей з розладами аутичного спектру характерною є комплексна дезінтеграція порушень психічного розвитку, що, преш за все, характеризується відсутністю здібності до комунікації та соціальної взаємодії, а також той факт, що провідним видом діяльності молодшого шкільного віку є навчальна діяльність, що передбачає необхідність розширення соціальних контактів, на перший план виходить необхідність окреслення особливостей корекційної роботи, спрямованої на розвиток саме комунікативної функції аутичних дітей молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Аналізування сучасних українських наукових праць з теми надало змогу констатувати наявність поодиноких публікацій, в яких висвітлені окремі аспекти окресленої проблематика. Зокрема, Н. Базима та О. Мороз [1], ґрунтуючись на дослідженнях інших науковців, резюмують, що порушення комунікативної функції мовлення у аутичних дітей проявляється як: нездатність повноцінно сприймати вербальну інформацію (слабкість або повна відсутність реакції на мовлення дорослого, підвищена чутливість до немовленнєвих звуків; викривлене розуміння простих побутових інструкцій тощо), неможливість адекватно формувати мовленнєве висловлювання, взаємодіяти з оточуючими людьми відповідно до ситуації. Отже, глибокі комунікативні порушення, властиві дітям з розладами аутичного спектру надають змогу констатувати необхідність більш гнучкого психолого-педагогічного підходу в організації корекційного процесу.

Так, у праці В. Білан [2] висвітлено особливості організації психолого-педагогічної підтримки молодших школярів з розладами аутичного спектру. Акцентуючи увагу на необхідності дотримання низки вимог в організації навчального процесу для молодших школярів в межах інклюзії, також

підкреслені вимоги, які ми можемо віднести до необхідних в корекційному процесі, зокрема: використання комплексного підходу надає змогу розробити єдину стратегію цілісного впливу на дітей; необхідність розробки індивідуального корекційного плану, що враховує індивідуальні властивості дитини; необхідність участі дитини у групових формах роботи, які є необхідною умовою засвоєння та розвитку навичок соціальної комунікації, засвоєння соціально прийнятих норм поведінки тощо.

Застосування специфічних методів та методик, які враховують закономірності онтогенезу та морфологічні особливості центральної нервової системи дітей з аутизмом, значно прискорює та є необхідною умовою організації корекційного процесу. На сьогодні зібрано та систематизовано значний досвід застосування методів та методик, спрямованих на формування комунікативних функцій у дітей з аутизмом, зокрема такі як: ігри, вправи, бесіда, читання за ролями [8] є одними із найбільш загальнозживаних форм роботи з молодшими школярами. Так, застосування ігрових методів та прийомів дозволяє не лише посилити у дитини соціально-комунікативну мотивацію, а й сприяти засвоєнню соціальних норм та правил, дотримання яких є необхідною умовою організації ефективного корекційного процесу. Систематичне застосування ігрових методів сприяє підтримці потреби застосування та, тим самим, тренування комунікативної навички, що формується.

Щодо видів ігор, значна диференціація яких є важливою умовою ефективності організації корекційного процесу з аутичними дітьми молодшого шкільного віку, то серед них науковці виокремлюють: імітаційні, хороводні, рольові, ігри перед дзеркалом, з переходом ходів тощо [5; 8].

Враховуючи той факт, що навчання із застосуванням ігрових методів здійснюється на всіх етапах психолого-педагогічної корекції комунікативних навичок у аутичних дітей, можемо виокремити певні особливості, які слід враховувати під час планування та організації занять.

Наприклад, в ситуації структурного заняття, спрямованого на відпрацювання вміння коментувати, повідомляти про свої почуття, відповідати та ставити запитання, а також з метою формування діалогових навичок, доцільним є застосування, зокрема, таких вправ: коментування зображень на рисунках, робота з картками та бланками, вербальна імітація тощо. Щодо методу бесіди, то він набуває своєї актуальності, якщо за мету ставиться розвиток діалогічного мовлення, формування та відпрацювання діалогових навичок. Для дітей молодшого шкільного віку, які володіють технікою швидкого читання доцільним є застосування читання за ролями.

Також, у практиці корекції комунікативної дисфункції аутичних дітей широко застосовуються поведінкові техніки та методи, зокрема:

- моделювання, спонукання, підказка, допомога, підкріплення;
- використання альтернативних комунікативних систем;
- метод «супроводжуючого навчання».

Наприклад, за допомогою техніки моделювання аутичній дитині надається можливість поспостерігати, послухати, зімітувати та здійснити перенесення моделі комунікативної поведінки, яку продемонстрував дорослий [7]. Застосування спонукання в корекційній роботі з аутичною дитиною може бути доцільним для активного викликання необхідної комунікативної поведінки, що досягається за допомогою інструкцій, нагадування того, який саме комунікативний акт необхідно здійснити, та повторної демонстрації моделі наслідування [6].

Таким чином, застосування різних методів, методик та технік сприяє комбінованому використанню мови та залученню різних комунікативних систем (письмова, вербальна, жестова тощо) в ході корекційного процесу, що надає дітям з розладами аутичного спектру додаткову візуальну підтримку та сприяє формуванню вербальних та невербальних засобів комунікації.

Говорячи про психолого-педагогічні особливості організації корекційного процесу для аутичних дітей молодшого шкільного віку, авжеж, особливу увагу слід звернути на вибір форми роботи з дитиною. Враховуючи той факт, що період входження дитини у шкільний процес особливо складний та важливий, як для дитини, так і для її близьких, йому передували роки зусиль членів сім'ї та фахівців з повернення дитини до нормального життя, важливо вкрай обережно підходити до питання вибору форми роботи. Так, на перших етапах корекційної процесу дітям з аутизмом необхідні індивідуальні заняття, потім тренінг у малих групах дітей із подібними проблемами. При цьому, введення групових корекційних занять не виключають чергування з індивідуальними, адже розвиток комунікативних функцій аутичних дітей молодшого шкільного віку передбачає комплексний підхід, дотримання якого є необхідною умовою якісних змін.

Також, важливою психолого-педагогічною умовою успішності організації корекційного процесу в цілому та покращення комунікативної функції, зокрема, є дотримання фахівцем певної послідовності кроків:

- чітке визначення форми роботи з дитиною (групова, сімейна, індивідуальна);
- дотримання регламентації форми та напрямів професійних контактів з іншими фахівцями, які працюють з дитиною (зокрема, з логопедом, педагогом-дефектологом, лікарем, соціальним педагогом та іншими);
- розробка відповідних психокорекційних технологій з урахуванням вікових, мовленнєвих, афективних та інтелектуальних можливостей дитини;
- визначення та регламентація форми залучення батьків та інших осіб у психокорекційний процес;
- розробка та систематичне застосування методів аналізу та оцінки динаміки психокорекційного процесу;

- підготовка спеціального приміщення, необхідного обладнання та матеріалів для занять.

Система психолого-педагогічних умов поетапного формування невербальних засобів комунікативної діяльності у дітей з розладами аутичного спектру знайшла своє теоретичне обґрунтування у працях І. Логвінової [3], яка з-поміж найголовніших виокремлює такі умови:

- якісна присутність дорослого, який вибудовує комунікативний простір у межах розвивального середовища та сприяє забезпеченню ігрового контексту спілкування;
- цілеспрямована підтримка будь-якої невербальної поведінкової активності дитини;
- активне усвідомлення комунікативних ролей;
- врахування специфічних характеристик аутизму та впливу порушення сенсорної інтеграції на комунікативну спрямованість дитини;
- сприяння послідовності формування і закріплення цілеспрямованих комунікативних дій, а саме: жестової репрезентації; організації ситуацій успіху у взаємодії дитини з іншими;
- розширення меж комунікативної взаємодії від непрямого невербального контакту в межах діади до цілеспрямованої парної комунікації і групової взаємодії;
- моделювання стабільних, передбачуваних, повторюваних комунікативних ситуацій із поступовим переходом до більш творчих, нових і розширених;
- активізація наслідувальної поведінки; розвитку ігрової діяльності.

Організація корекційного процесу, спрямованого на формування комунікативних навичок дітей молодшого шкільного віку з розладами аутичного спектру передбачає включення таких основних напрямів робіт:

- формування умінь висловлювати прохання та вимоги;
- формування соціальної реакції на відповідь;
- формування умінь називати, коментувати та описувати предмети, людей, дії, події тощо;
- формування умінь привертати увагу та ставити питання;
- формування умінь висловлювати емоції, почуття, повідомляти про них;
- формування та розвиток соціальної поведінки;
- формування діалогових навичок [8].

Також важливим у корекційному процесі, спрямованому на формування та розвиток комунікативної функції молодших школярів з розладами аутичного спектру є дотримання низки психолого-педагогічних принципів, зокрема: комплексного впливу, що передбачає співпрацю у психокорекційному процесі

всіх спеціалістів, що працюють з дитиною; систематичності – необхідність постійної практики у розвитку комунікативних функцій; навчання від простого – до складного передбачає послідовне ускладнення корекційних задач (від простих до більш складних); принцип наочності розкриває необхідність застосування додаткової візуальної підтримки у ході корекційного процесу; принцип диференційованого підходу до навчання передбачає необхідність підбору методів корекції у відповідності до рівня розвитку комунікативних навичок дитини; принцип індивідуального підходу передбачає урахування особистісних особливостей дитини, її інтересів та потреб у процесі корекції; зв'язки мови з іншими сторонами психічного розвитку розкриваються через залежність формування мови від стану інших психічних процесів.

Також, слід звернути увагу на те, що враховуючи постійність внутрішньої картини світу аутичної дитини, алгоритмізація корекційного процесу є необхідною умовою ефективної організації корекційного процесу. Для молодших школярів буде доцільним дотримання такого алгоритму заняття (індивідуального чи групового):

1. Вибір мети навчання та визначення комунікативної навички, яку необхідно сформувати (розвинути).
2. Моделювання ситуації, що сприяє комунікативному висловлюванню дитини.
3. Надання часу для формулювання самостійного висловлювання.
4. Надання підказки у разі утруднення або неможливості самостійного висловлювання.
5. Підкріплення комунікативної спроби дитини.
6. Закріплення та генералізація навички в повсякденному житті, що відбувається завдяки залученню кількох людей з близького оточення дитини (наприклад, батьків дитини, її знайомих тощо) [7].

Слідування наведеному алгоритму є важливою умовою ефективності корекційного процесу, при організації якого, з метою формування певної комунікативної навички, слід враховувати необхідність розроблення та впровадження серії однотипних вправ та ігор.

Інший погляд на важливість алгоритмізації корекційної роботи з розвитку комунікативної функції аутичних дітей молодшого шкільного віку передбачає необхідність чіткого дотримання етапів [4]. Так, на *першому етапі* відбувається формування інтересу до партнера, бажання взаємодіяти з ним (перша група комунікативних навичок). Важливою умовою цього етапу є формування та стимулювання мотивації дитини до комунікативної взаємодії. На *другому етапі* відбувається формування невербальних навичок комунікації, що досягається завдяки супроводу мови фахівця емоційними засобами виразності. *Третій етап* передбачає формування вербального компонента мови. Враховуючи факт можливих порушень символічної функції мови, важливим є: додавання коротких інструкцій у ході корекційного процесу; підказування дитині; використання допоміжних візуальних матеріалів та

альтернативних методів комунікації тощо.

Об'єднуючою умовою, яка є необхідною для розвитку комунікативних функцій дітей з розладами аутичного спектру є залучення родини та близького оточення дитини у корекційний процес. Зауважимо, що виховання дітей з розладами аутичного спектру саме по собі є корекційним та спрямованим на застосування психолого-педагогічних стратегій. Втім, чітке дотримання рекомендацій фахівців значно підсилює ефективність корекційного процесу, спрямованого на усунення дефектів емоційної сфери аутичних дітей.

Висновки. Підкреслено, що для дітей з розладами аутичного спектру молодшого шкільного віку характерною є комплексна дезінтеграція порушень психічного розвитку, що, преш за все, характеризується відсутністю здібності до комунікації та соціальної взаємодії. Здійснений ґрунтовний теоретичний аналіз сучасних наукових праць, присвячених особливостям організації корекційного процесу комунікативних функцій дітей з розладами аутичного спектру, надав змогу окреслити: етапи та принципи корекції; напрями та форми роботи, реалізація яких є необхідною для досягнення розвиваючої мети.

Література:

1. Базимова Н. В., Мороз О. В. Особливості невербальної та вербальної комунікації у дітей з аутизмом. *Логопедія*. 2013. № 4. С. 3–8.
2. Білан В. Організація психолого-педагогічної підтримки молодших школярів з розладами аутичного спектру. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2021. Вип 1. С. 6–19.
3. Логвінова І. П. До проблеми формування невербальних засобів комунікативної діяльності дітей із розладами спектра аутизму. *Логопедія*. 2011. № 2. С. 40–44.
4. Метляева Ю. В. Формирование коммуникативных навыков у детей с аутизмом. *Актуальные вопросы современной педагогики : материалы IX Междунар. науч. конф. (г. Самара, сентябрь 2016 г.)*. Самара : ООО "Издательство АСГАРД", 2016. С. 51–53.
5. Никольская О. С., Баенская Е. Р., Либлинг М. М. Аутичный ребенок: Пути помощи. Москва : Теревинф, 2007. 288 с.
6. Островська К. О. Засади комплексної психолого-педагогічної допомоги дітям з аутизмом : Монографія. Львів : «Тріада плюс», 2012. 520 с.
7. Хаустов А. В. Проблемы и перспективы интеграции методов с доказанной эффективностью в практику школьного обучения детей с расстройствами аутистического спектра. *Клиническая и специальная психология*. 2021. Т. 10, № 1. С. 36–60.
8. Хаустов А. В. Формирование навыков речевой коммуникации у детей с расстройствами аутистического спектра. Москва : ЦПМССДиП. 2010. 87 с.

References:

1. Bazimova, N. V., Moroz, O. V. (2013). Osoblivosti neverbal'noi ta verbal'noi komunikacii u ditej z autizmom [Features of nonverbal and verbal communication in children with autism]. *Logopedija - Speech therapy*, 4, 3–8 [in Ukrainain].
2. Bilan, V. (2021). Organizacija psihologo-pedagogichnoi pidtrimki molodshih shkoljariv z rozladami autichnogo spektru [Organization of psychological and pedagogical support for junior high school students with autism spectrum disorders]. *Zbirnik naukovih prac' Umans'kogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu - Collection of scientific works of Uman State Pedagogical University*, 1, 6–19 [in Ukrainain].

3. Logvinova, I. P. (2011). Do problemi formuvannja neverbal'nih zasobiv komunikativnoi dijial'nosti ditej iz rozladami spektra autizmu [On the problem of forming nonverbal means of communication of children with autism spectrum disorders]. *Logopedija - Speech therapy*, 2, 40–44 [in Ukrainian].
4. Metljaeva, Ju. V. (2016). Formirovanie kommunikativnyh navykov u detej s autizmom. [Formation of communication skills in children with autism]. Proceedings from *IX Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Aktual'nye voprosy sovremennoj pedagogiki» – The IX International Scientific and Practical Conference «Current issues of modern pedagogy»*. (pp. 51-53). Samara : OOO "Izdatel'stvo ASGARD" [in Russian].
5. Nikol'skaja, O. S., Baenskaja, E. R., Libling, M. M. (2007). *Autichnyj rebenok: Puti pomoshhi [Autistic child: Ways to help]*. Moskva : Terevinf [in Russian].
6. Ostrovs'ka, K. O. (2012). *Zasadi kompleksnoi psihologo-pedagogichnoi dopomogi ditjam z autizmom [Principles of comprehensive psychological and pedagogical assistance to children with autism]*. L'viv : «Triada pljus» [in Ukrainian].
7. Haustov, A. V. (2021). Problemy i perspektivy integracii metodov s dokazannoju jeffektivnost'ju v praktiku shkol'nogo obuchenija detej s rasstrojstvami autisticheskogo spektra [Problems and prospects of integration of methods with proven effectiveness in the practice of schooling of children with autism spectrum disorders]. *Klinicheskaja i special'naja psihologija - Clinical and special psychology*, 10, 1, 36–60 [in Ukrainian].
8. Haustov, A. V. (2010). *Formirovanie navykov rechevoj kommunikacii u detej s rasstrojstvami autisticheskogo spektra [Formation of speech communication skills in children with autism spectrum disorders]*. Moskva : CPMSSDiP [in Russian].

Журнал

«Перспективи та інновації науки»

(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)

Випуск № 5(5) 2021

Формат 60х90/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2. Наклад 100 прим.

Видавець:

Громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»
Свідоцтво серія ДК №4957 від 18.08.2015 р., Андріївський узвіз, буд.11, оф 68, м. Київ, 04070.

Підготовлено рекламним агентством
«GoToPrint» Адреса, Україна, Київська обл., м. Київ, вул. Льва Толстого, 63
тел.+38073 996 46 57, +38050 771 27 31, e-mail: gotoprint@gmail.com